

УДК 001:097



Віктор Соколов,
кандидат історичних наук, головний бібліотекар
Національної парламентської бібліотеки України

Визначення терміна "провенієнція" в книгознавстві в контексті досліджень відомостей про власницьку належність книги

Аналізується сутність терміна "провенієнція" в процесі вивчення власницької належності книги; досліджуються основні історичні чинники формування значення терміна "провенієнція" в книгознавстві та роль вивчення провенієнцій у реконструкції бібліотечних колекцій.

Ключові слова: історія, книгознавство, бібліотекознавство, термінологія, рідкісна та цінна книга, книжкові колекції, книжкові знаки, власницькі записи, провенієнції.

Питання розвитку термінології сучасного книгознавства не часто розглядаються дослідниками книги у вітчизняній науці. Зокрема, немає наукових публікацій, що приділяли б увагу деталізації сутності та змісту терміна "провенієнція", який останнім десятиліттям усе частіше використовується в наукових працях та лексичі спілкування фахівців книгознавчого напрямку. У наукових роботах, пов'язаних з аналізом книжкових знаків та записів, маргіналій, визначенню власницької належності книги, дефініції терміна "провенієнція", як правило, присвячено кілька рядків [11—16; 19—21]. Звичайно, залежно від контексту вивчення зазначених аспектів дослідження історії книги або книжкових колекцій, деякі автори більше уваги і місця приділяють висвітленню проблем запропонованої тематики [14; 22]. Натомість визначенням сутності та змісту терміна "провенієнція" здебільшого займаються польські та німецькі дослідники книги [4—10; 18]. Узагальненню цього матеріалу, аналізу розуміння терміна "провенієнція" в сучасних вітчизняних книгознавчих дослідженнях та опису історичних чинників, що вплинули на формування його значення, і присвячена запропонована стаття.

Як вже зазначалося, в сучасних наукових публікаціях, що репрезентують різні сфери знань, досить часто зустрічається термін "провенієнція", проте в кожній галузі науки він має певні відтінки значення. В архівознавстві, книгознавстві, біології, археології та деяких інших науках значення терміна "провенієнція" часто ототожнюється зі значенням "походження" ("географічне походження", "популяція", "історія побутування" та ін.) документа, виду, речі тощо. Однак навіть у межах однієї науки зустрічаються деякі розбіжності в його розумінні. Так, у книгознавстві неоднозначність тлумачення зумовлює виникнення певних питань щодо уніфікованого розуміння "провенієнції". Наприклад, дослідниця Н. Швець у статті "До методології дослідження "власницького знаку": (досвід роботи Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Я. Франка)" зазначає, що "в масі рукописних заміток, які можна знайти в книзі (коментарі читача до надрукованого, особисті спостереження, які не мають відношення до тексту книги, анекдоти, помарки, виправлення тощо), у цьому контексті до уваги беруться тільки ті, що функціонально відповідають вимозі зазначати на власницьку приналежність. Це і є, власне, провенієнції" [22, с. 48—49]. Звідси, провенієнції — це рукописні записи про власницьку приналежність книги.

Книгознавець і дослідниця фондів середньовічних бібліотек І. Ціборовська-Римарович у статті "Маргінальні записи стародруків із книгозбірень католицьких монастирів XVI—XVIII ст. на етнічних українських землях як джерело до історії формування монастирських бібліотечних фондів" пише, що "маргінальні записи становлять значну складову провенієнцій, до яких, окрім записів, уміщують друковані екслібриси, суперекслібриси, штемпелі, печатки тощо" [19, с. 267—268]. На думку дослідниці, провенієнції — це не тільки рукописні записи, а й численні книжкові знаки та маргіналії, що "як вид історичного джерела... в найширшому своєму значенні, до якого можна віднести коментарі читача друкованого тексту, провенієнційні записи, дарчі й купівельні записи, давні рукописні бібліотечні шифри (якщо такі збереглися) тощо — є одним із основних і унікальних джерел інформації про формування монастирських бібліотечних фондів...". В іншій статті книгознавець підкреслює, що "визначити тепер приналежність книжки до конкретної монастирської бібліотеки, якщо вона знаходиться у складі іншого фонду, можна тільки за провенієнціями, переглядаючи фонди de visu: за власницькими записами, екслібрисами, суперекслібрисами, давніми шифрами тощо, або ж за друкованими каталогами колекцій інкунабул, палеотипів і альдин" [20, с. 11]. Таке широке розуміння провенієнцій, що охоплює власницькі записи, екслібриси, суперекслібриси, печатки на стародруках тощо. І. Ціборовська-Римарович розкривала також у авторефераті кандидатської дисертації. Цього ж розуміння притримувалася в дисертаційному дослідженні С. Булатова, яка писала, що нею "систематизовані численні провенієнції бібліофілів XVI—XVIII ст.: рукописні власницькі записи, екслібриси, суперекслібриси, печатки, що збереглися на книжках зібрання..." [13, с. 5]. Про зазначений обсяг терміна "провенієнція", що включає "екслібриси, печатки, авторські записи, власницькі помітки, дарчі написи та ін." повідомляє також З. Афанасьєва [11, с. 37—38]. Такого широкого визначення терміна, що охоплює власницькі записи, книжкові знаки, печатки, штемпелі, інвентарні номери тощо, які вказують на приналежність книги певній особі або установі, дотримуються багато книгознавців. Проте деякі дослідники часто пишуть, використовуючи сурядний сполучник, про "провенієнції та книжкові знаки" як поняття одного семантичного рівня. Отже, можемо

констатувати, що у тлумаченні терміна "провенієнція" серед книгознавців бракує єдності розуміння точного змісту цього поняття. Не випадково, в багатьох довідкових та авторитетних енциклопедичних виданнях (як вітчизняних, так і зарубіжних) стаття, що ґрунтовно пояснює, яке ж значення має термін "провенієнція" в різних галузях науки, взагалі відсутня. У кращому разі подається коротке визначення, що термін вказує на походження певного явища або речі. Зазначимо, що в книгознавстві в цьому контексті різне тлумачення виникає внаслідок того, що одні фахівці надають перевагу формі способу фіксації власницької належності книги (рукописний запис), інші — функціональному призначенню, меті цієї фіксації (власницька приналежність). Пропонована стаття є спробою усунення розбіжностей у тлумаченні цього терміна в книгознавстві та аналізу історичних чинників дослідження відомостей про власницьку приналежність книг.

З розвитком освіти, писемності, наукових знань розповсюдження рукописів, а потім — кодексів з кожним століттям набувало дедалі більших масштабів, проте книги залишалися одними з найбільш коштовних речей, своєрідним показником рівня заможності. Звідси визначення власницької приналежності книги було важливою, ледве не обов'язковою, її ознакою. Власницькі записи на книгах протягом тривалого часу зазнавали різних змін форм фіксації та перетворень. Їхній генезис походить із бажання зберегти книгу від викрадення, "несанкціонованого використання". Першими та найбільш розповсюдженими його формами були рукописні власницькі записи (підписи), в латинізованій термінології — провенієнційні записи [22, с. 48—49]. Їх знаходимо на багатьох рукописах (а потім і друкованих книгах) із давніх часів, проте найбільшого розвитку та використання вони набули у середні віки та новий час. З XIV ст. поширився звичай розміщувати на рукописних книгах, а потім і на виданнях, невеликий за розміром власницький знак — малюнок герба власника ("екслібрис-мініатюра"). До власницького знаку відносять і тиснення на оправі книги імені власника, іноді року виготовлення оправі. Така традиція витискати ім'я власника чи назву установи, часто у формі абрєвіатури, зберігалась протягом XV—XVI ст. і навіть набагато пізніше. Водночас розвивалась і така форма власницького знаку, як суперекслібрис (гербовий, емблемний, вензельний) із застосуванням блінтового тиснення або тиснення золотом чи сріблом. Пізніший вид власницького знаку — екслібрис, який пройшов шлях від зображення у формі печатки-дереворита (на Заході відомий вже з XV ст.) до сучасного, найчастіше у вигляді паперової етикетки, яку зазвичай наклеюють на форзаці книги. Набагато пізніше з'явилася ще одна форма фіксації належності книги — бібліотечна печатка, що стала поширеною у XIX ст., відтоді набула повсюдного застосування і досі є найбільш вживаним бібліотечним власницьким знаком [22, с. 49—50]. За книгознавчою термінологією, власницький знак книги (книжковий знак) — це літерний, графічний або тиснений знак, що вказує на власника книги, окреслює її належність до конкретного бібліотечного зібрання. Отже, можна стверджувати, що саме в XVI—XVIII ст. із розвитком книговидання та бібліотек власницькі записи, книжкові знаки тощо (екслібриси, суперекслібриси, печатки, наклейки), що засвідчували належність книжок певній особі чи установі, набули найбільшого розповсюдження. Поступово ці позначки набули узагальнення в значенні власницького походження документа і надалі почали фіксуватися в обсязі терміна "провенієнція".

У книгознавстві та бібліотекознавстві власницькі записи, екслібриси, суперекслібриси, печатки, наклейки

тощо є важливими документальними джерелами при дослідженні історії побутування та розповсюдження книги, історії розвитку бібліотек, вивчення читацьких інтересів, а також одними із основних інструментів при фізичному та бібліографічному відтворенні книжкових фондів давніх бібліотечних зібрань та книжкових колекцій. Провенієнції цікавлять книгознавців та бібліотекознавців з погляду інформативності та документальності записів (позначень), які постають іноді визначним і єдиним чинником (доказом) для реконструкції втрачених на сьогодні чи розпорошених книгозбірень. Дослідження походження та належності видань чи рукописів враховує два види власницьких ознак книжок: "внутрішні", у самій книзі, такі як написи, книжкові знаки, екслібриси, суперекслібриси або особливі види оправ, які стосуються книги як фізичного об'єкта, та "зовнішні", окремі від книги, якими вважають каталоги видавців, книгопродавців, бібліотек, аукціонів, що документують місце і умови видання, торгівлі або належності документа до певної колекції. Ці внутрішні і зовнішні ознаки дозволяють ідентифікувати окремі примірники рідкісних і цінних книг, дають уявлення про їхнє розповсюдження, колекціонування, користування ними тощо, тобто про їхнє читацьке середовище [18, с. 223—224]. Отже, характеристику саме "внутрішніх" ознак належності книги має на меті використання терміна "провенієнція".

У книгознавстві провенієнції як власницькі записи (авторські помітки, дарчі написи та ін.) і позначки на книзі дозволяють визначити історію володіння певними особами чи інституціями конкретною книгою, яка часто пов'язана з належністю її до особистих книжкових зібрань, колекцій або бібліотек установ. У такому значенні термін "провенієнція" став поширюватися з 50—70-х рр. XX ст., але чіткого його визначення, як вже наголошувалось, навіть у довідково-енциклопедичних виданнях з книгознавства та бібліотекознавства, до кінця XX ст. не було. Так, наприклад, значення цього терміна не розкрито в енциклопедії "Книга" (М., 1999), у перших двох виданнях "Енциклопедії бібліотечних та інформаційних наук" (Нью-Йорк, 1978 та 2003) та в "Библиотечной энциклопедии" (М., 2007). У третьому виданні "Енциклопедії бібліотечних та інформаційних наук" (Нью-Йорк, 2010) у визначенні "провенієнція" зазначено, що це історія володіння книгою (здебільшого, рідкісною), яка часто пов'язана з бібліотеками, приватними власниками або колекціями [1—2]. Значно раніше, як виняток, була публікація невеликої за обсягом інформаційної статті в польському енциклопедичному словнику "Енциклопедія знань про книгу" (Вроцлав, 1971), де зазначалося, що "провенієнція" — це задокументовані власницькими знаками відомості про попередніх власників книги або про колишню належність її до складу певного книжкового зібрання [3, с. 1265]. У статті підкреслено важливе значення та необхідність вивчення провенієнцій у книгознавчих та бібліотекознавчих дослідженнях з історії діяльності бібліотек, розвитку читацьких осередків та інтересів, кола читання книжок тощо, про що, зокрема, зазначали польські дослідники Казимир Пекарський (1893—1944) в рецензії на працю Рудольфа Котуля (1875—1940) "Власники рукописів та стародруків польських зібрань... в бібліотеці "Баворовіанум" у Львові" (Львів, 1929) та Броніслав Коцовський (1907—1980) у праці "Завдання та методи досліджень провенієнцій стосовно стародруків" (Варшава, 1951) [5; 8]. У цьому напрямі плідно працювали польські книгознавці — дослідники книжкових фондів бібліотек: Б. Беньковська, Б. Косовський, К. Пекарський, М. Підлипчак-Майєрович, Е. Ружицький, М. Сіпайло, Л. Яженбовський, які багато уваги приділяли вивченню провенієнцій. Їхні наукові праці загалом мали бібліотекознавче спрямування [4—10].

У XIX—XX ст. дослідженню провенієнції значне місце відводилось і в архівознавстві. Дослідники-архівісти зазначали про "провенієнц-принцип" як принцип походження документів. [17, с. 675]. Цієї проблематики торкались ще в середині XIX ст., згідно з означенням принципом архіву завжди мали зазначати джерела (установи, особи тощо), від яких надходять документи, а також фіксувати і відображати колишній порядок їхнього зберігання. В другій половині XIX ст. архівісти окреслили завдання збереження внутрішньої структури й єдності архівних фондів. Цю ідею підтримав і розвинув учень видатного німецького історика Леопольда фон Ранке (1795—1886), голова Пруського державного архіву, історик Генріх фон Зібель (1817—1895), який сформулював основи принципу походження документів (принцип провенієнції) при упорядкуванні архівних фондів. У 1881 р. розподіл документів відповідно до їх походження, заборону порушувати єдність документів установи, внутрішню, історично сформовану структуру цієї єдності (принцип походження документів) було впроваджено в архівну практику. У 1898 р. під керівництвом голландських дослідників Самуеля Мюллера, Йохана Фейта та Роберта Фруїна було опубліковано "Керівництво з упорядкування та опису архівів" (Гронінген, 1898), яке теоретично обгрунтувало і зафіксувало в методичних схемах принцип походження документів (принцип провенієнції) в архівознавстві. В 1910 р. на I Міжнародному конгресі архівістів і бібліотекарів у Брюсселі цей принцип визнано найкращою системою класифікації та інвентаризації кожного фонду як з погляду архівного порядку, так і в аспекті історичних досліджень. На конгресі було офіційно затверджено його формулювання: "При класифікації та зберіганні архівних документів необхідно кожен з них розташовувати в тій групі або частині групи документів, до складу яких документ входить, коли дана колекція [фонд] була ще живим організмом". Звичайно, цей принцип походження документів не стосувався пошуків і встановлення всіх колишніх їх власників і залишених ними, наприклад, в книгах чи рукописах, записів, які вже пізніше почали активно вивчати книгознавці та бібліотекознавці. Отже, в книгознавстві при дослідженні провенієнції головну увагу фахівці звертають на власницьку належність книги, що зафіксована в документі відповідним способом, та на шляхи її побутування, що пов'язані з певними особами чи установами. Таким чином, у книгознавстві термін "провенієнція" (від латинського іменника, що утворився від дієслова "provenire" — "виникати, походити, відбуватися, знаходитися" та набув поширення у розумінні "походження") визначає вклад й власницькі записи та книжкові знаки (екслібриси, суперекслібриси, печатки, наклейки тощо), що свідчать про власницьке походження та належність документа (книги), визначають колишніх власників або належність до бібліотечного зібрання чи книжкової колекції. Провенієнції в задокументованій рукописній формі відображають своєрідний родовід книги, перебування її у певної особи чи установи. Провенієнції слід відокремлювати від великої кількості рукописних поміток, які можна знайти в книзі: коментарі та маргіналії читачів, помарки, виправлення тощо, які не стосуються визначення права власності книги. В такому контексті до провенієнції належать тільки ті записи, що функціонально відповідають вимозі зазначення власницької приналежності книги.

Дослідження провенієнції насамперед спрямоване на вивчення стародруків та рукописних книг, що, як правило, неодноразово переходили від одного власника до іншого і нині зберігаються у спеціалізованих фондах бібліотек або надходять до книгосховищ у складі книжкових колекцій від колишніх власників. Більшість бібліографічних, зокрема

каталожних, записів про стародруки не містять інформації про книжкові знаки чи записи, що вказують на власницьке походження книги. Лише в окремих випадках інформація про провенієнції присутня в спеціалізованих каталогах, що описують, як правило, колекції інкунабул, палеотипів та ін. Іноді відповідні записи про належність книги певній особі або до спеціалізованому фонду вносились при складанні та переписуванні каталогів. Спочатку вивчення провенієнції мало значення насамперед для торгівлі на аукціонах для встановлення колишніх власників книг. Пізніше дослідження провенієнції дедалі більшого значення набувало в роботі музеїв та архівів, а надалі й бібліотек, особливо при вивченні рукописних фондів та стародруків. За останні 30 років книгознавці почали активніше вивчати провенієнції як власницькі ознаки окремих примірників стародруків та рукописних книг, що зберігаються у фондах наукових і публічних бібліотек. Відтоді досліджуються і книжкові колекції видатних діячів, які увійшли до загального фонду бібліотек та які окремо зберігаються і, відповідно, описуються в каталогах або в бібліографічних покажчиках. Вказівки на колишніх власників окремих книг, їхні власницькі знаки або залишені ними в книгах записи можна виявити як в бібліографічних покажчиках, так і в традиційних карткових або друкованих каталогах великих бібліотек. Пошук власницьких ознак полегшується із впровадженням електронних каталогів бібліотек, з допомогою яких на основі шифрів або ключових слів можна швидко встановити належність книг або певної провенієнції до певної книжкової колекції (або власника). Провенієнції дедалі частіше стають елементом бібліографічного опису в друкованих каталогах стародруків та комп'ютерних баз даних. У департаменті народної спадщини Міністерства культури Польщі формується база даних власницьких знаків, а його співробітники підготували до друку ілюстрований каталог власницьких знаків. Електронні бази даних власницьких знаків мають наукові бібліотеки Великої Британії, Німеччини, Австрії, низка бібліотек Польщі. Така робота здійснюється і в Україні. Так, у науково-технічній бібліотеці Харківського національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" функціонує електронний каталог рідкісних і цінних видань, куди вносять дані про маргіналії, автографи, провенієнції, зокрема екслібриси, печатки, наклейки, що є на стародруках, а також відомості про стан їхньої збереженості. Поза всяким сумнівом, найбільш високо цінуються книги, де власницькі записи вказують на певні зв'язки між власником книги та її автором, друкарем, ілюстратором, автором передмови або укладачем. Виняткову цінність мають видання, що мають автографи, підпис автора разом з ім'ям одержувача, дарчі записи тощо. Визначення кола колишніх власників книги та її перебування в бібліотеках різних установ може зробити видання чи рукопис більш цінним або важливим для користувачів та книгосховища, яке його утримує. Реконструкція тематичного складу книжкової колекції колишнього власника може принести розуміння духовних та інтелектуальних потреб, зацікавлень та занять конкретної особи. Зокрема, особливий інтерес історики та дослідники книги мають до особистих бібліотек відомих та визначних діячів: вчених, письменників, політиків тощо. Визначення провенієнції дає змогу встановити індивідуальні особливості книги та коло її читання. Описові та формалізовані форми записів про власницьке походження книг стали значущими для бібліотечної практики в Україні з двох причин: по-перше, щоб визначити витоки розвитку національних культурно-просвітницьких процесів та атрибуції артефактів національної культури; по-друге, щоб реконструювати книжкові колекції розпоршені буревіями війн та революцій.

Вивчення провенієнцій дозволяє розширити проблематику дослідження історії книги через аналіз її внутрішніх елементів (записів та знаків), що визначають власницьку належність документа. Екслібриси, суперекслібриси, печатки бібліотек, власницькі записи, наклейки з шифрами або рукописні їх записи і таке інше, що можуть зустрічатися на оправі, форзаці, титулі, всередині чи наприкінці книги, допомагають визначити, коли і як вона була придбана, кому і коли належала, причини та обставини її продаж чи дарування тощо. Шифри та бібліотечні позначки дозволяють прослідкувати перебування книги у підрозділах фонду книжкових зібрань та бібліотечних колекцій. Іноді провенієнції дозволяють простежити особливості зміни власника та переміщення стародруків, які спочатку перебували в окремих приватних осіб, а потім ставали частиною фондів великих книжкових зібрань магнатів чи бібліотек установ. Вони у своєрідній документальній формі відображають головні риси та особливості історичних та культурно-освітніх процесів епохи. Вивчення провенієнцій дозволяє, у разі відсутності інвентарних записів, здійснити реконструкцію розпорошених книжкових зібрань, дослідити читацьке коло книги, прослідкувати шляхи її розповсюдження тощо. Вищенаведене свідчить про доцільність виявлення, опрацювання та створення баз даних власницьких записів та знаків, які становлять багату документальну основу для досліджень кола читацьких зацікавлень, книжкової культури, духовного життя різних верств населення, особливо за доби середніх віків та нового часу.

Список використаної літератури

1. Encyclopedia of library and information sciences / edited by Miriam A. Drake. — 2nd ed. ed. by Miriam A. Drake. — New York : CRC, 2003. — 3600 p.
2. Encyclopedia of library and information sciences / ed. by Marcia J. Bates, Mary Niles Maack. — 3rd edition. — New York : Boca Raton : CRC press, 2010. — 5742 p.
3. Encyklopedia wiedzy o książce / red. Helena Więckowska [i inne]. — Wrocław: Ossolineum, 1971. — 2896 s.
4. Jarzębowski L. O potrzebie i metodach badań proweniencyjnych / L. Jarzębowski // Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu im. M. Kopernika. — 1982. — Cz. 2. — S. 101—188.
5. Kocowski B. Zadania i metody badań proweniencyjnych w zakresie starych druków / B. Kocowski // Przegląd Biblioteczny. — 1951. — Z. 1/2. — S. 72—84.
6. Paszkiewicz U. Z warsztatu badań proweniencyjnych: Wybrane znaki własnościowe księgozbiorów prywatnych na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej / U. Paszkiewicz // Roczniki biblioteczne. — 2004. — R. 48. — S. 107—127.
7. Pidlypczak-Majerowicz M. Badania proweniencyjne w zbiorach starych druków bibliotek naukowych w Polsce i na Białorusi / Maria Pidlypczak-Majerowicz // Kultura książki ziem wschodniego i południowego pogranicza Polski (XVI—XX wiek): paralele i roznice / Jolanta Gwioździk, Edward Różycki. — Katowice, 2004. — S. 457—462.
8. Piekarski K. O zadania i metody badań proweniencyjnych: Recenzja pracy Rudolfa Kotuli "Właściciele rękopisów i starodruków zbiorów wielkopolskich Z. Czarnieckiego mieszczących się obecnie w Baworovianum we Lwowie" (Lwów, 1929) / K. Piekarski // Przegląd biblioteczny. — 1929. — Z. 3. — S. 388—415.
9. Rogalińska A. Małopolskie i lwowskie znaki własnościowe w kolekcji starych druków Biblioteki głównej uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu / Agnieszka Rogalińska // Annales universitatis paedagogicae cracoviensis: studia ad bibliothecarum scientiam pertinentia. — 2010. — Fol. 89. — S. 37—44.
10. Sipayłło M. O metodzie badań proweniencyjnych starych druków / M. Sipayłło // Z badań nad polskimi księgozbiórami historycznymi. — 1975. — Z. 1. — S. 9—30.
11. Афанасьєва З. Провенієнції на примірниках книгозбірні Київського комерційного інституту як джерело історії бібліотечного фонду / Зоя Афанасьєва // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 7. — С. 37—42.
12. Бондар Н. Провенієнції віленських видань Євангелія 1575 та 1600 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського як джерело історико-книгознавчих досліджень / Н. Бондар // Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство. — 2008. — Вип. 3. — С. 31—37.
13. Булатова С. О. Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Булатова Світлана Олегівна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 1999. — 17 с.
14. Булатова С. О. Провенієнції видань другої пол. XVI ст. колекції Яблоновських : (у фондах НБУВ) / С. О. Булатова // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація. — 1998. — Вип. 1. — С. 122—128.
15. Булатова С. О. Провенієнції Яблоновських : (на матеріалах видань з фондів Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського та пол. книгохвищ) / С. О. Булатова // Библиотечное дело и краеведение. — 2000. — Вип. 2. — С. 12—19.
16. Коваль-Гнатів Д. Ю. Маргіналії та провенієнції збірки інкунабул Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України / Д. Ю. Коваль-Гнатів // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України. — 1994. — Вип. 4. — С. 54—64.
17. Матяш І. Провієнц-принцип : (принцип "поваги до фонду") / І. Матяш // Українська архівна енциклопедія / [С. Абросимова та ін.]. — Київ, 2008. — С. 675.
18. Хаманн О. Исследование провенієнцій и перемещенные книжные коллекции: основные направления исследований в Германии / О. Хаманн // Рукописна та книжкова спадщина України. — 2012. — Вип. 16. — С. 223—234 ; те саме // Информационный бюллетень Российской библиотечной ассоциации. — 2011. — № 59. — С. 171—176.
19. Ціборовська-Римарович І. Маргінальні записи стародруків із книгозбірень католицьких монастирів XVI—XVIII ст. на етнічних українських землях як джерело до історії формування монастирських бібліотечних фондів / І. О. Ціборовська-Римарович // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Вип. 28. — 2010. — С. 266—286.
20. Ціборовська-Римарович І. О. Бібліотеки римо-католицьких монастирів Волині XVI—XVIII ст.: історична доля, роль у монастирській діяльності, сучасний стан фондів (за фондами Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського) / І. О. Ціборовська-Римарович // Актуальні питання культурології. — 2010. — Вип. 9. — С. 9—14.
21. Шамрай М. А. Провенієнції у виданнях Острозької та Дерманської друкарень : (за матеріалами фонду Відділу стародруків ЦНБ АН України) / М. А. Шамрай // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 2. — 1993. — С. 48—53.
22. Швець Н. П. До методології дослідження "власницького знаку" : (досвід роботи Наук. б-ки Львів. нац. ун-ту ім. І. Я. Франка) / Н. П. Швець // Рукописна та книжкова спадщина України. — 2007. — Вип. 11. — С. 48—69.

Анализируется сущность термина "провенієнція" в процессе изучения владельческой принадлежности книги; исследуются основные исторические факторы формирования значения термина "провенієнція" в книговедении и роль изучения провенієнцій в реконструкции библиотечных коллекций.

Analyzed the essence of the term "provenance" in the process of studying the possessory accessories books; investigated the main factors of historical meaning of the term "provenance" in bibliography and study the role of provenance in the reconstruction of library collections.

Надійшла до редакції 4 жовтня 2014 року